

Голові Разової спеціалізованої ради  
Запорізького національного університету,  
доктору філологічних наук, професору,  
завідувачу кафедри української мови  
Христіаніновій Раїсі Олександрівні

## **РЕЦЕНЗІЯ**

**кандидата філологічних наук, доцента**  
**доцента кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови**  
**Бережної Маргарити Василівни**  
**на дисертацію ЛУГОВОЇ ДАР'І ВОЛОДИМИРІВНИ**  
**«Динаміка іменника м. Запоріжжя кінця XVIII – початку XXI ст.»,**  
**поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії**  
**в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія**

**Актуальність** рецензованого дослідження зумовлена необхідністю комплексного вивчення регіональної антропонімії як важливого складника мовної картини світу, що відображає історико-культурні, соціальні та демографічні процеси. Попри наявність значного корпусу праць, присвячених вивченню української ономастики, антропонімний ландшафт Південної України, зокрема м. Запоріжжя, до останнього часу залишається недостатньо репрезентованим в академічному дискурсі. У цьому контексті запропоноване дослідження заповнює істотну наукову лакуну, вводячи до наукового обігу цінний архівний матеріал та висвітлюючи особливості розвитку локальної іменної системи протягом понад двох століть.

Важливою складовою актуальності є соціолінгвістичний потенціал особових імен як маркерів соціальних, етнокультурних і політичних трансформацій. Імена фіксують вплив таких чинників, як зміни політичного режиму, етнічна стратифікація населення, міжмовні контакти, а також соціальні уподобання та мовна мода. Вивчення цих процесів у локальному вимірі дозволяє краще зрозуміти механізми формування національної ідентичності, мовної політики та культурної пам'яті. Крім того, дослідження є значущим у діяхронічному аспекті, оскільки охоплює тривалий період – від кінця XVIII до початку XXI століття. Такий підхід дає змогу не лише зафіксувати стан антропонімікону в окремі історичні періоди, а й виявити динаміку його розвитку, сталі тенденції й характерні зміни, що мають як лінгвістичне, так і культурознавче значення.

Відтак, дослідження є актуальним як у контексті сучасної української ономастики, так і в ширшому гуманітарному контексті, оскільки сприяє

реконструкції мовного портрета регіону, висвітленню локальних і загальнонаціональних тенденцій іменування, а також поглиблює уявлення про взаємозв'язок мови, культури та соціуму.

Дисертацію підготовлено в межах наукової теми «Ономастикон Запорізької області» (номер держреєстрації 0123U102495), що розробляється кафедрою української мови Запорізького національного університету.

У дисертаційному дослідженні Д. В. Лугової поставлено й реалізовано низку комплексних завдань, зокрема: 1) окреслено теоретичні засади дослідження динаміки іменника України й обґрунтовано методологічне підґрунтя ономастичного аналізу соціально-історичних джерел особових імен мешканців м. Запоріжжя; 2) виявлено склад іменника м. Запоріжжя кінця XVIII – початку XXI ст. та визначено хронологічні етапи його формування і розвитку; 3) проаналізовано походження та варіантність особових імен, зафіксованих у метричних і актових книгах за період 1774 – 2020 рр.; 4) встановлено структуру запорізького іменника, виокремлено найуживаніші, маловживані та рідкісні особові імена; 5) виявлено загальні закономірності та тенденції розвитку іменника м. Запоріжжя на кожному хронологічному етапі; 6) простежено кількісні та якісні зміни іменного фонду протягом досліджуваного періоду.

Зазначені завдання суголосні меті дисертації – дослідити склад чоловічих і жіночих особових імен м. Запоріжжя кінця XVIII – початку XXI ст., здійснити їхню систематизацію та проаналізувати динаміку іменника в зазначеному хронологічному діапазоні.

Об'єкт і предмет дослідження узгоджуються із визначеними метою та завданнями роботи. **Об'єктом** дослідження є особові чоловічі та жіночі імена, надані новонародженим у м. Запоріжжя від кінця XVIII до початку XXI століття. **Предмет** дослідження становить динаміка якісного та кількісного складу іменника м. Запоріжжя в означений період, а також особливості походження, функціонування, розвитку, лексико-семантичної структури, словотвірної організації й мотиваційних чинників, що зумовлюють формування його складників.

**Наукова новизна** роботи полягає в тому, що в ній уперше здійснено комплексний синхронно-діахронічний аналіз чоловічого та жіночого іменника м. Запоріжжя (історично – Олександрівська) від кінця XVIII до початку XXI століття. У дослідженні систематизовано унікальний антропонімний матеріал, отриманий із метричних книг і актів цивільного стану, що становить цінне джерело для подальших ономастичних студій. Виявлено специфічні закономірності розвитку локального іменника, охарактеризовано його якісний і кількісний склад, а також проаналізовано соціолінгвістичні чинники, що

впливали на його формування (етнічна різноманітність, релігійна належність, політична ситуація тощо). Здійснено класифікацію особових імен за походженням і частотністю використання, що дало змогу простежити їхню динаміку та взаємоперехідність між групами, а також описано механізми варіантності імен на фонетичному, словотвірному та морфологічному рівнях. **Теоретична значущість** дисертації виявляється в поглибленні знань про динаміку антропонімних систем і формуванні цілісного уявлення про регіональні особливості української ономастики. Робота також розширює методологічну базу ономастичних досліджень завдяки поєднанню описового, статистичного та порівняльно-зіставного методів в аналізі масштабного емпіричного матеріалу. Представлені узагальнення та висновки можуть бути використані для подальшого вивчення сучасного українського іменника, а також для проведення зіставних досліджень з ономастичними системами інших регіонів.

**Оцінка змісту дисертації, повноти її основних положень і висновків.** Структура дисертації зумовлена специфікою досліджуваного лексичного матеріалу, а також логічно впливає з об'єкта і предмета дослідження. Побудова роботи забезпечує послідовну презентацію отриманих результатів, що, своєю чергою, сприяє розв'язанню поставлених завдань і досягненню мети дослідження. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі окреслено теоретико-методологічні засади дослідження, обґрунтовано його актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження та джерела фактичного матеріалу. Зазначено зв'язок дисертаційної роботи з науковою темою кафедри української мови, охарактеризовано наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувачки, а також надано відомості про апробацію основних положень дисертації, її структуру та обсяг.

У **першому розділі** дисертації «Теоретичні засади вивчення історії розвитку та динаміки особових імен» здобувачка розглядає основні етапи становлення української антропонімії як наукової дисципліни, окреслює перспективи досліджень динаміки іменника, аналізує соціально-історичні джерела, що відображають антропонімний простір м. Запоріжжя, а також обґрунтовує методологічні підходи до аналізу особових імен у межах міського соціокультурного середовища.

Підрозділ 1.1. «Історія вивчення української антропонімії та перспективи досліджень динаміки іменника» є ґрунтовним оглядом історіографії проблеми. Здобувачка демонструє глибоке знання наукової літератури, що стосується антропонімічних досліджень в Україні, починаючи

з початку XX століття. Детально представлено основні етапи становлення та розвитку української ономастики, виокремлено значущі наукові праці та внесок провідних науковців та регіональних шкіл. Д. В. Лугова слушно наголошує на актуальності дослідження динаміки регіональних і локальних іменних систем України (с. 21), обґрунтовуючи її тим, що такі системи становлять важливу складову національної ідентичності та відображають ключові історико-політичні, соціальні й культурні трансформації в межах конкретної територіальної спільноти. Такий підхід відповідає сучасним науковим орієнтирам, що передбачають вивчення мови як соціокультурного феномена, тісно пов'язаного з колективною пам'яттю, локальним досвідом і етнокультурною традицією.

Підрозділ 1.2. «Соціально-історичні джерела дослідження іменника міста Запоріжжя» переконливо обґрунтовує вибір джерельної бази та окреслених хронологічних періодів для дослідження. Д. В. Лугова вдало пов'язує динаміку іменника з ключовими соціально-історичними процесами в Запоріжжі, від часів заснування Олександрівської фортеці до сучасності, демонструючи розуміння впливу культурних, політичних, демографічних чинників. Використання метричних книг, актових записів та даних Державного реєстру вказує на ґрунтовність підходу до збору матеріалу. Включення статистичних даних про національний склад населення Запоріжжя є цінним доповненням, що підтверджує багатоетнічність регіону та її вплив на іменний репертуар. Здобувачка обґрунтовує подальшу організацію викладу матеріалу у дослідженні (розділ 2 і розділ 3) наявними джерелами фактичного матеріалу: єдиним письмовим джерелом для дослідження динаміки іменника м. Олександрівськ у період з 1774 по 1921 рр. є метричні книги Свято-Покровської церкви (с. 37); з 1921 р., з перейменуванням міста Олександрівськ у Запоріжжя, джерелами фіксації імен новонароджених стають актові записи цивільного стану населення (с. 38), а з 2008 р. – Державний реєстр актів цивільного стану (с. 42), що містить також архівну інформацію про громадян з 1945 року.

У підрозділі 1.3. «Методологія антропонімних досліджень іменника м. Запоріжжя» авторка окреслює науковий інструментарій дисертації, демонструючи обізнаність з наявними класифікаціями лінгвістичних та ономастичних методів. Д. В. Лугова обґрунтовує переваги використання описового, статистичного та порівняльно-зіставного **методів**, які в сукупності забезпечують цілісне вивчення динаміки особових імен мешканців м. Запоріжжя впродовж кінця XVIII – початку XXI століття. Описовий метод слугував основою для збирання, каталогізації та систематизації антропонімного матеріалу, що дало змогу виявити основні структурні,

лексико-семантичні та словотвірні характеристики імен, а також розмежувати їх за частотністю вживання. Порівняльно-зіставний підхід забезпечив встановлення відмінностей і подібностей між іменами у різні історичні періоди, що дозволило простежити динаміку функціонування пропріативів на кожному хронологічному зрізі. Синхронний та діахронічний аналізи взаємодоповнювали одне одного, уможливлуючи вивчення змін у складі імен як у межах окремих часових періодів, так і у довготривалій перспективі. Статистичний метод застосовано для кількісного аналізу всього масиву особових імен: проведено розрахунок абсолютної та середньої частоти вживання, визначено «найпопулярніші, широковживані, маловживані та рідкісні імена» (с. 47). Завдяки використанню електронних таблиць *Excel* вдалося ефективно організувати дані, що забезпечило репрезентативність результатів. Обрана методологія дозволила всебічно охарактеризувати антропонімну систему м. Запоріжжя в її історичній динаміці.

**Другий розділ** дисертації «Іменник міста Олександрівськ» присвячено всебічному аналізу чоловічих та жіночих імен жителів м. Олександрівськ у період 1774 – 1921 рр. У розділі подано загальну характеристику антропонімної системи міста, простежено динаміку змін у її складі протягом зазначеного періоду, проаналізовано походження власних імен та наявні варіантні форми, що функціонували в тогочасному урбанонімному просторі.

Підрозділ 2.1. «Загальна характеристика антропонімної системи міста Олександрівськ» ефективно вводить читача в об'єкт дослідження, надаючи загальний опис іменника міста Олександрівськ у період 1774-1921 рр. Здобувачка переконливо обґрунтовує важливість метричних книг як основного джерела інформації та надає детальний опис цих архівних матеріалів, включаючи їхні назви та хронологічний обсяг, що свідчить про ґрунтовну роботу з джерелами. Виділення дисертанткою 14 хронологічних зрізів є методологічно важливим для подальшого динамічного аналізу. Д. В. Лугова зазначає про нерівномірний розподіл матеріалу на хронологічні зрізи, який зумовлений кількістю новонароджених дітей. Так, у I хронологічному зрізі матеріал подано за 26 років (1774 – 1799 рр.), що пояснюється появою міста, а тому незначною кількістю народжених у цей час дітей та, відповідно, невеликою кількістю імен. У XIV зрізі згруповано матеріал, зафіксований у метриках за два роки (1920 – 1921 рр.), однак, як зазначає авторка «своєрідність імен та їх кількісний склад дали змогу виокремити обмежений за хронологічними рамками, але обширний за кількістю виявлених одиниць зріз» (с. 53). Статистика щодо народжуваності та іменування дітей у цей період подана у додатках.

Підрозділ 2.2. «Динаміка складу іменника м. Олександрівськ (1774 – 1921 рр.)» є однією з концептуально важливих частин дисертаційного дослідження, в якій безпосередньо представлено основні емпіричні результати. Здобувачка здійснює послідовний і системний аналіз складу антропонімікону м. Олександрівськ, виокремлюючи 14 хронологічних зрізів. На основі кількісних показників іменний матеріал поділено на групи за частотністю та соціолінгвістичними характеристиками: 1) найпоширеніші імена (понад 5 носіїв), 2) частотні (від 2 до 4 носіїв), 3) рідкісні (імена, які не зафіксовані в попередніх періодах або мають марковане інокультурне походження). Додатково серед найпоширеніших онімів виокремлено популярні (використані для найменування 10 і більше осіб), а в межах усього масиву – суперпопулярні імена, які фіксуються у 13–14 періодах.

Значущим є прагнення здобувачки співвіднести динаміку антропонімічної системи з історичними, соціальними й економічними чинниками – зокрема урбанізацією, промисловим розвитком, багатонаціональним складом населення тощо. Такий підхід дозволяє перейти від кількісного опису до соціолінгвістичного осмислення тенденцій функціонування імен. Особливу увагу привертає спроба інтерпретації появи екзотичних онімів неправославного походження через етноконфесійну структуру населення, що становить важливий внесок у вивчення локальних іменних систем. Варто позитивно відзначити також включення етимологічних характеристик та реєстрацію «нових» онімів, які вперше з'являються у конкретних хронологічних зрізах. У підсумку здобувачка аргументовано підкреслює визначальний вплив православної традиції на вибір особових імен у зазначений історичний період, з огляду на зв'язок між датою народження/хрещення дитини та вибором імені.

Підрозділ 2.3. «Особові імена м. Олександрівськ: походження та варіанти» є суттєвим внеском у розуміння складу іменника м. Олександрівськ, його етимології та динаміки варіювання у період 1774 – 1921 років. Здобувачка демонструє глибоке володіння ономастичною термінологією та здатність до детального лінгвістичного аналізу фактичного матеріалу. Д. В. Лугова ґрунтовно розглядає структурні, етимологічні та варіантні характеристики особових імен, що фіксувалися у метричних книгах міста. На основі значного масиву джерел досліджено основні групи антропонімів за походженням (грецькі, латинські, давньоєврейські, слов'янські, єврейські, арамейські, німецькі, кельтські, скандинавські, іранські тощо), виявлено типові тенденції іменування, здійснено етимологічний аналіз рідкісних імен. Значну увагу приділено фонетичним, словотвірним і графічним варіантам, що

виникали внаслідок мовної інтерференції української та російської мов у діловодстві, а також адаптації запозичених форм до мовного середовища.

Окремим важливим аспектом виступає вивчення динаміки складу іменника, зокрема зростання частки народнорозмовних, апокопованих та парадигматичних форм у метричному письмі. Особливої уваги заслуговує феномен ономастичних трансформацій унаслідок помилкових інтерпретацій церковнослов'янських джерел або неточностей запису з боку священників. Здійснений Д. В. Луговою аналіз дозволяє не лише відтворити ономастичний ландшафт міста зазначеного періоду, а й висвітлити соціолінгвістичні процеси, що впливали на формування особових імен у багатокультурному та багатомовному середовищі південноукраїнського міста.

**Третій розділ** дисертації «Іменник міста Запоріжжя ХХ – початку ХХІ сторіччя» присвячений аналізу статистичних даних щодо вживаних особових імен у 1930 – 2020 рр., їх походження, частотності, структурної організації, соціолінгвістичних чинників називання; також досліджуються варіанти імен, зафіксованих у міському ономастиконі.

Підрозділ 3.1. «Статистичні дані запорізьких особових імен 1930 – 2020 рр.» є важливою емпіричною основою дисертації, що репрезентує обґрунтований підхід до вивчення динаміки іменного складу. Послідовне виокремлення авторкою 10-річних хронологічних зрізів протягом століття забезпечує методичну системність аналізу та дозволяє простежити кількісні та якісні зміни в структурі антропонімного простору міста. Д. В. Лугова надає структуровані дані щодо кількості новонароджених і кількості унікальних імен у кожному періоді, що наочно ілюструє динаміку оновлення іменника. Значним методологічним внеском є застосування середнього коефіцієнта однойменності (СКО) для класифікації імен за поширеністю, що дозволяє виокремити популярні, широкоживані, маловживані та рідкісні імена на об'єктивній основі й відстежити зміну їхнього статусу в часі. У дисертації доречно наголошено на складності та гетерогенності іменника за походженням, а також зафіксовано статистично важливі тенденції, пов'язані зі змінами у структурі чоловічих і жіночих імен у конкретні часові проміжки, що має значення для інтерпретації соціокультурного контексту іменування.

Підрозділ 3.2. «Групи імен за походженням та соціолінгвістичні чинники називання» є ключовим для розкриття багатошарової природи антропонімного простору м. Запоріжжя. Авторка переходить від кількісного аналізу до якісного, пропонуючи п'ятикомпонентну класифікацію імен за походженням: 1) християнські імена грецького, латинського та давньоєврейського походження, 2) запозичені імена з інших мов (західноєвропейських та тюркських), 3) слов'янські імена, 4) імена-новотвори та 5)

імена з непрозорою семантикою (с. 111-112). Таке структурне розмежування дозволяє комплексно охопити весь спектр онімів та простежити еволюцію їх присутності у локальному іменнику. Посилання на сучасні ономастичні дослідження (зокрема М. Торчинського) свідчить про обізнаність авторки з провідними науковими підходами та її здатність співвідносити регіональні особливості з загальноукраїнським контекстом.

Особливої уваги заслуговує соціолінгвістичний аналіз мотивації називання, що демонструє глибину проникнення здобувачки в культурно-історичний і соціальний вимір іменування. Д. В. Лугова визначає широкий спектр чинників: від суспільно-історичних (імена-символи радянської епохи, повернення до національних традицій) до етнічних (проникнення імен з інших мовних традицій), соціальних (родинна спадковість, статусні маркери) та індивідуальних (мода на «екзотичні» імена, новотвори). Важливо, що авторка підкреслює взаємодію цих факторів, зазначаючи, що вибір імені часто зумовлений їхнім комплексним поєднанням. Такий міждисциплінарний підхід робить аналіз надзвичайно змістовним і дозволяє розглядати іменник як чутливий індикатор соціокультурних змін у міському середовищі.

У підрозділі 3.3. «Варіанти особових імен мешканців м. Запоріжжя» авторка докладно й аргументовано аналізує варіантність особових імен міста, розглядаючи її як один із провідних механізмів збагачення локального іменника. Теоретичне підґрунтя дослідження ґрунтується на ключових працях українських ономастів (зокрема П. Чучки та Л. Белея), що забезпечує наукову релевантність і концептуальну чіткість аналізу. Особливої уваги заслуговує глибокий опис фонетичних варіантів, які утворюються внаслідок вокалічних та консонантних змін на різних позиціях у слові, а також численні приклади, що демонструють складні трансформації імен під впливом міжмовної інтерференції, білінгвізму й адаптаційних процесів. Авторка також аналізує словотвірні, морфологічні, емоційно-експресивні, демінутивні та інші типи варіантів імен, окремо розглядаючи явища усічення, складання, подвійних імен і творення жіночих відповідників до чоловічих онімів. Обґрунтовано показано роль соціокультурних чинників – зокрема, інтерференції російської мови, моди на іноземні імена, етнокультурних контактів – у формуванні варіантних форм, що побутували в антропонімній системі Запоріжжя впродовж 1930 – 2020 рр. В цілому, розділ вирізняється високим ступенем системності, аналітичної глибини та ілюстративного матеріалу, що дає підстави оцінити його як одну з найсильніших частин роботи.

Наприкінці кожного розділу авторка узагальнює теоретичні положення та практичні результати дослідження.

Загальні **висновки** є обґрунтованими та спираються на комплексний аналіз значного масиву чоловічих і жіночих особових імен мешканців м. Запоріжжя, зафіксованих у вжитку від кінця XVIII до початку XXI століття.

**Апробація** результатів дослідження здійснена належним чином, що засвідчує їхню наукову обґрунтованість, актуальність та позитивне сприйняття в академічному середовищі. Основні положення та висновки дисертації були презентовані на п'яти міжнародних наукових конференціях, що охоплюють як українські, так і зарубіжні наукові платформи (зокрема в Чехії та Латвії). Крім того, результати дисертаційного дослідження були обговорені на чотирьох конференціях всеукраїнського рівня, проведених у Запоріжжі та Дніпрі. Це свідчить про глибоку інтеграцію дослідження в регіональний філологічний дискурс і підкреслює його вагомість для розвитку локальної антропонімічної традиції. Наукова новизна й достовірність результатів підтверджуються також оприлюдненням основних положень дисертації у десяти наукових публікаціях, серед яких чотири одноосібні статті у фахових виданнях, що відповідає вимогам МОН України.

Дисертація Д. В. Лугової виконана на належному науковому рівні, проте окремі твердження роботи є дискусійними та потребують подальшого уточнення або доопрацювання. Мої зауваження-пропозиції та запитання зводяться до такого:

1) У контексті задекларованого предмета дослідження – динаміки іменника, його походження, лексико-семантичних і словотвірних особливостей (с. 17) – доцільним видається більш чіткіше обґрунтування добору методів аналізу. Зокрема, варто було б очікувати залучення та опису: історико-етимологічного методу для з'ясування походження особових імен; структурно-семантичного або ономасіологічного методу для аналізу лексико-семантичної структури та мотиваційних чинників у творенні імен; соціолінгвістичного підходу з огляду на потребу врахування соціокультурних чинників, особливо при опрацюванні матеріалу сучасного періоду та даних польових записів. Уточнення методологічного апарату в цьому напрямі дозволило б зміцнити теоретичну основу дослідження й забезпечити повніший аналітичний інструментарій, зокрема з врахуванням заявлених в розділі 1.3. «порівняльно-історичного, структурно-функційного, статистичного, дедуктивного методів, типологічного і комплексного аналізів» (с. 43).

2) Формулювання наукової новизни та теоретичної цінності отриманих результатів потребує уточнення, зважаючи на наявну тавтологічність при викладі цих положень у вступі до дисертації. Зокрема, у визначенні наукової новизни вказано: «У науковий обіг уведено і проаналізовано імена жителів міста Запоріжжя з 1774 по 2020 рр.», тоді як у викладенні теоретичного

значення йдеться: «Теоретичне значення... полягає у введенні в обіг нового антропонімного матеріалу» (с. 19). Подібне дублювання знижує чіткість і концептуальну розмежованість цих понять, а отже, потребує редагування з метою виокремлення унікального змістового навантаження кожного з елементів наукового апарату роботи.

3) У роботі зазначено, що імена м. Олександрівськ класифіковано на чотири групи: християнські, запозичені, слов'янські, рідкісні (с. 84). Така класифікація викликає низку запитань, пов'язаних із її послідовністю, змішаністю підстав поділу та браком методологічного обґрунтування. Категоріальна нечіткість: поділ імен на християнські та запозичені не є взаємовиключним, оскільки більшість християнських імен мають запозичене походження (здебільшого з грецької, латини або івриту). У такому вигляді класи нібито протиставляються один одному, хоча насправді значною мірою перетинаються. Типологічна неоднорідність: уведення окремої категорії «рідкісні імена» до цієї класифікації є проблематичним, оскільки вона базується не на походженні, а на частоті вживання. Це перетворює класифікацію на змішану (етимологічну та статистичну), що ускладнює її інтерпретацію. Слід також зазначити, що в роботі наведений етимологічний аналіз «рідкісних імен» та зазначається, що вони утворені від апелятивів та мають грецьке, латинське чи (давньо)єврейське походження (с. 101-102).

Наведену класифікацію доцільно було б переформулювати відповідно до одного принципу (наприклад, етимологічного, хронологічного або функціонального), чітко зазначивши критерії поділу.

4) У роботі зазначається, що «більшість пропріативів – це офіційні імена, однак зафіксовано також варіанти антропонімів, які виникали з різних причин і різними способами» (с. 3); далі «форму імені, внесену до метричної книги, у дослідженні вважаємо офіційним повним власним іменем» (с. 54); далі «в іменник метричної документації м. Олександрівськ потрапляє значна кількість народно-розмовних варіантів» (с. 103). Це положення потребує уточнення: з огляду на те, що запис у метричній документації надає імені офіційного статусу в межах адміністративної практики відповідного часу, виникає питання щодо критеріїв, за якими здійснюється розмежування між офіційними та неофіційними (народно-розмовними) антропонімами. Було б доречно окремо зазначити, чи авторка спирається на лексикографічні джерела (наприклад, словники власних імен), чи на інші підстави для кваліфікації імен як офіційних або неофіційних. Таке уточнення сприяло б більшій методологічній чіткості дослідження.

5) Здобувачка пропонує класифікувати особові імена мешканців м. Запоріжжя на «1) християнські імена... грецького, латинського та

давньоєврейського походження; 2) запозичені імена з західноєвропейських, тюркських, семітських та інших мов; 3) імена слов'янського походження; 4) імена-новотвори; 5) імена з непрозорою семантикою» (с. 111-112). Такий розподіл викликає певні методологічні запитання. Зокрема, доцільність виокремлення першої групи потребує уточнення: чи йдеться про суто канонічні імена християнського календаря, чи загалом про імена відповідного етимологічного походження? Адже самі мови – грецька, латинська, давньоєврейська – є джерелами походження багатьох імен, що можуть не мати зв'язку з релігією. Водночас не зовсім зрозумілим залишається розмежування між категоріями «імена-новотвори» та «імена з непрозорою семантикою». Так, імена Радій і Сталій класифіковано як новотвори, а Рубін і Принц – як антропоніми з непрозорою семантикою (с. 117), хоча всі вони мають очевидну мотивацію та походять від апелятивної лексики. Відтак, термін «непрозора семантика» вимагає чіткого визначення. Залишається відкритим також питання типологічної неоднорідності (зауваження 3).

6) У роботі подекуди спостерігається перевантаженість тексту прикладами, що ускладнює сприйняття теоретичного матеріалу та розвиває основну аргументацію. Доцільним було б зосередитися на найрепрезентативніших прикладах, узагальнюючи інші.

**Висновок.** Дисертація Лугової Дар'ї Володимирівни «Динаміка іменника м. Запоріжжя кінця XVIII – початку XXI ст.», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є актуальним, новим, самостійним, завершеним дослідженням; вирізняється значною кількістю опрацьованого фактичного матеріалу та потенціалом до практичного застосування; має чітку структуру; розвиває актуальний напрямок дослідження; має наукову новизну і цінність, теоретичну та практичну значущість; характеризується повнотою та аргументованістю викладення основного змісту як самого дослідження, так і публікацій. Робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), а її авторка за результатами проведення публічного захисту заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

#### **Рецензент:**

кандидат філологічних наук, доцент  
доцент кафедри теорії та практики  
перекладу з англійської мови

Маргарита БЕРЕЖНА